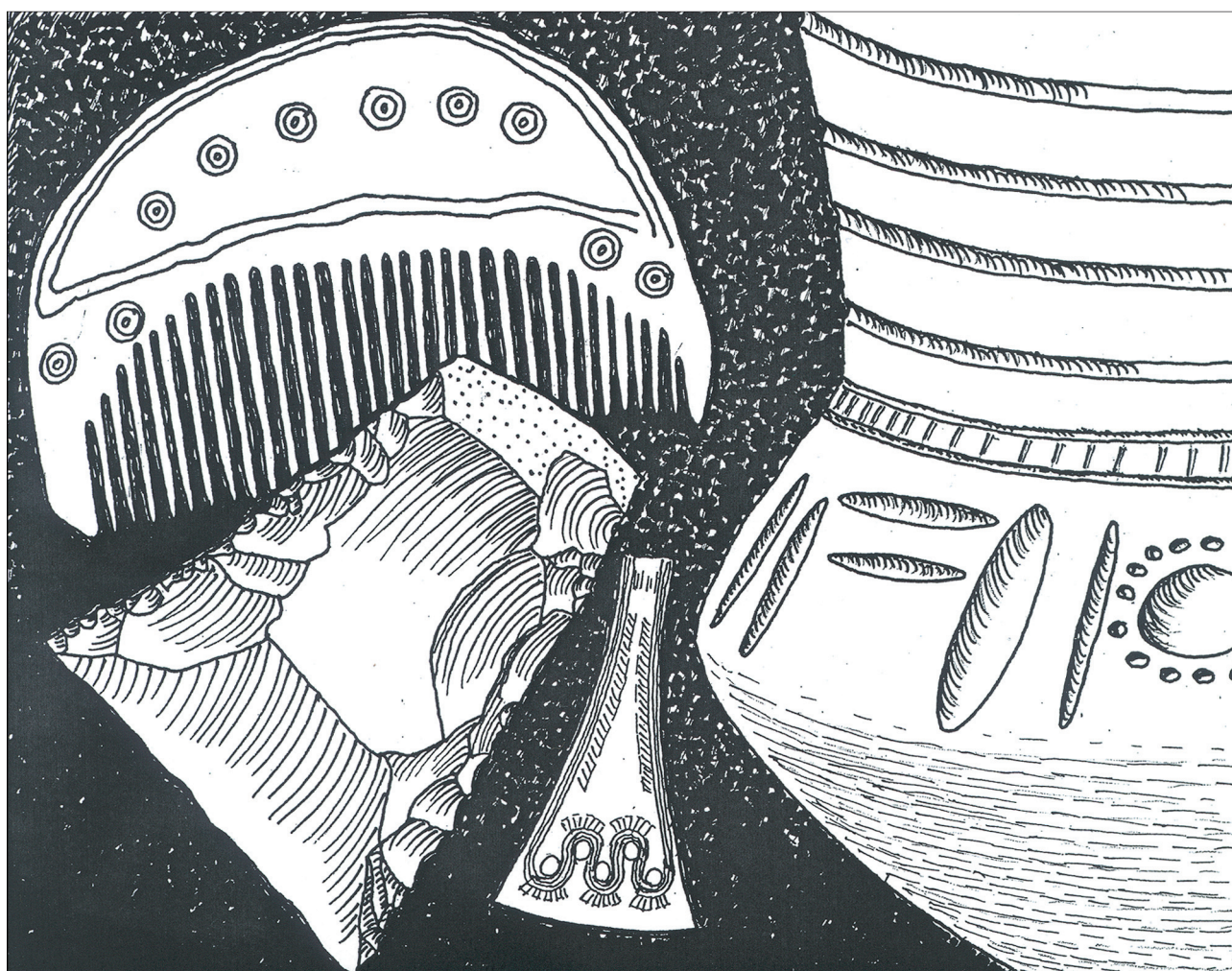


Fornlämningar vid folkracebana

Syrhåla, Lundby socken | Boplatser
Utredning 1995 | Göteborgs kommun

Ulf Ragnesten



ARKEOLOGISK RAPPORT FRÅN
GÖTEBORGS STADSMUSEUM
ISSN 1651-7636
© Göteborgs Stadsmuseum 2008
Norra Hamngatan 12
411 14 GÖTEBORG
www.stadsmuseum.goteborg.se

OMSLAGETS GRAFISKA FORM
Mimmi Andersson
Teckning: Hans Dillner

TOPOGRAFISKA OCH EKONOMISKA KARTAN
© Lantmäteriverket. Medgivande 507-98-3211

KARTOR FRÅN STADSBYGGNADSKONTORETS DATABAS
© Göteborgs Stadsbyggnadskontor

SYRHÅLA, LUNDBY SOCKEN

Utredning

INLEDNING

En arkeologisk utredning utfördes våren 1995 i Syrhålaområdet på sydvästra Hisingen i Göteborgs kommun. Orsaken var att en folkracebana skulle byggas i ett fornlämningsrikt område. Två tidigare okända boplatser påträffades. Det var dels en stenåldersboplatz, dels en boplatz från brons-/järnålder. Den sistnämnda iakttogs i form av flera kokgropar och hårdar. Fynden var fåtaliga. De bestod mestadels av flintavslag och enstaka keramikskärvor.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens beslut nr:	220-4711-95
Uppdragsgivare:	Fastighetskontoret Industrimarksavdelningen, Göteborgs kn
Läge:	Göteborgs kn, Lundby sn, Syrhåla (fig 1)
Ekonomisk karta:	7B 1c (fig 2)
Koordinater i rikets nät:	x 6406,5 y 1262,0
Grävningsorsak:	Anläggande av folkracebana
Grävningsinstitution:	Göteborgs Stadsmuseum
Tidpunkt för undersökning i fält:	95-04-07, 95-04-12--13, 95-06-08, 95-06-14--15
Undersökt yta:	ca 300 m ²
Antal arkeologtimmar i fält:	43
Antal maskintimmar:	22
Platsledare:	Ulf Ragnesten och Johan Wigforss
GSMA nr:	GAM 49736

FORNLÄMNINGSMILJÖ

Det arkeologiska utredningsområdet var beläget i stadsdelen Syrhåla på sydvästra Hisingen i Göteborgs kommun. Området låg norr om Torslandavägen och väster om Bulyckeavägen. Terrängen på den här delen av Hisingen utgöres av mindre berg och skogspartier samt lerfyllda dalgångar. Många dalgångar och sluttningar upp mot bergen är eller har varit odlade. Utredningsområdet bestod av en sankmark med omkringliggande bergssluttningar och plåtar. Området hade karaktär av en

gryta i terrängen. De lägsta områdena låg c:a 7 m över havet och de högsta c:a 15 m ö h. Bergen runt ”grytan” var som högst c:a 35 m ö h. I de lägsta partierna växte huvudsakligen lågvuxen lövskog med bl.a. sälg, björk och asp. Området var här igenväxt ängsmark. Högre upp i sand- och grussluttningarna växte mest enbuskar och tall. De högsta partierna av bergen utgjordes av kala klippor.

Sydvästra delen av Hisingen är mycket rik på stenåldersboplatser. Vanliga är också rösen ochstensättningar från brons- och järnålder. Fornlämningar av dessa typer fanns även i omedelbar närhet av utredningsområdet. Strax väster och nordväst om området låg enstensättning (Lu 26), två fyndplatser för flintredskap (Lu 164 och 169) samt en stenåldersboplatz (Lu 170). Fornlämningarna i närheten av utredningsområdet ses på fig 3.

TIDIGARE FYND OCH UNDERSÖKNINGAR

År 1971 gjorde dåvarande Göteborgs Arkeologiska Museum sonderings-grävningar i Syrhålaområdet. NV delen av härvarande utredningsområde ingick i det terräng-avsnitt som sonderingsgrävdes. Man fann flera stenåldersboplatser utöver dem som tidigare var kända samt några boplatser från brons- eller järnålder. Man påträffade bl.a. stenåldersboplatzen Lu 170 som ligger strax NV om utredningsområdet. Dess fyndmaterial tillhör huvudsakligen den gropkeramiska kulturen (Andersson,S. Fyndrapporter 1972, sid. 28).

UNDERSÖKNINGSMETOD

Utredningen bestod huvudsakligen av en provundersökning i terrängen. Den innebar att schakt grävdes med grävmaskin under medverkan av en arkeolog. Vanligtvis grävdes matjorden bort varefter jorden försiktigt skalades av skikt för skikt med planskopa. Schaktens längd och djup varierade beroende på fyndförhållanden. Fynd och anläggningar dokumenterades efter hand som de framträdde. I några fall undersöktes och borttogs anläggningar.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

28 st provschakt grävdes i utredningsområdet. Deras läge och numrering framgår av fig 4. Nedan följer en beskrivning av schaktens innehåll. När inget annat anges var schaktens bredd 0,9 m. Fynden omnämns nedan men sammanfattas dessutom i den efterföljande FYNDTABELLEN. Flintan har sorterats enl. ”Sorterings-schema för flinta” (Andersson,S. m.fl. Särtryck ur Fyndrapporter 1978)

Schakt 1 (4 m l)

Under 0,2 m lerig matjord fanns lera. I matjorden fanns vägfyllnadsmaterial.

Fyndtomt

Schakt 2 (4 m l)

0,2 m matjord därunder lera. Överdelen på leran var något sandig och grusig men mycket vattensjuk.

Fyndtomt

Schakt 3 (3 m l)

0,25 m matjord därunder lera.

Fyndtomt

Schakt 4 (5 m l)

0,25 m matjord därunder lera, mycket vattensjukt.

Fyndtomt

Schakt 5 (5 m l)

Lagerföljd som i föregående schakt.

Fyndtomt

Schakt 6 (5 m l samt ytterligare en yta på 3 x 4 m)

I botten på den sandiga matjorden påträffades sannolikt ett kulturlager. Det var svartfläckigt och innehöll slagna flintor. Men kulturlagret var stört av sentida nedgrävningar. Bl.a. påträffades plankstumpar och bitar av korkmattor. Det kan endast röra sig om någon kvadratmeter som återstår av det intakta kulturlagret. Under kulturlagret fortsatte den gråbruna sanden. Under den fanns berg.

Fynd: 5 st flintavslag

Schakt 7 (6 m l)

0,25 m matjord, därunder lera. I norra änden av schaktet påträffades en stentrumma. Området har varit odlat.

Fynd: 1 flintavslag

Schakt 8 (6 m l)

0,2 m matjord, därunder lera.

Fyndtomt

Schakt 9 (6 m l)

Fyndtomt

Schakt 10 (6 m l)

0,2 m matjord, därunder lera.

Fyndtomt

Schakt 11 (6 m l)

0,2 m matjord, därunder lera.

Fyndtomt

Schakt 12 (3 m l)

0,2 m matjord, därunder lera.

Fyndtomt

Schakt 13 (4 m l)

0,2 m matjord, därunder lera.

Fyndtomt

Schakt 14 (5 m l)

0,2 m matjord, därunder lera.

Fyndtomt

Schakt 15 (6 m l)

0,2 m matjord, därunder lera. Enstaka kolstycken på lerytan.

Fyndtomt

Schakt 16 (7 m l)

0,2 m matjord, därunder lera.

Fyndtomt

Schakt 17 (4 m l)

0,15 m humuslager, därunder stenig lerig sand, mycket vattensjukt. Området har troligen ej varit odlat.

Fynd: 3 st flintavslag och ett slipat stycke av bergart.

Schakt 18 (4 m l)

0,15 m förna och humus, därunder något sandig lera.

Fyndtomt

Schakt 19 (3 m l)

0,1 m humus, därunder sandig lera.

Fyndtomt

Schakt 20 (c:a 3 m l)

0,1 m humus, därunder fin välsorterad sand. Området har troligen ej varit odlat.

Fynd: 3 st flintavslag

Schakt 21 (4 m l, 1,6 m br)

0,15 m förna och humus, därunder mo/lera. I schaktets östligaste del påträffades en härd eller kokgrop (anl. 6). Den var i avbaningsytan oval med måtten 1,2 x 0,85 m. Den bestod huvudsakligen av kol och skörbrända stenar. Anläggningen var 0,12 m djup. Den var fyndtom. Planritning över anläggningen finns på fig 7.

I schaktets västligaste del påträffades anl. 9 som var av samma form och mått som anl. 6. Den innehöll något lite kol och enstaka skärvsten. Den var 0,15 m djup. Anläggningen kan inte betecknas som härd eller kokgrop. Funktionen går ej att avgöra. Den var fyndtom.

Schakt 22 (7 m l, 1,6 m br)

Markstratigrafi som i föregående schakt.

Fyndtomt

Schakt 23 (c:a 20 m l och 10 m br)

Markstratigrafi som i schakt 21. I schaktets nordvästra lägre del påträffades 2 st kokgropar (anl. 1 och 2). Anl. 1 överlappade delvis anl. 2 (se fig 5). Anl. 1 var rund och c:a 1 m i diameter. Anl. 2 var något mindre. Båda anläggningarna innehöll kol och skörbrända stenar men anl. 1 i betydligt större omfattning än anl. 2. Stenarna var upp till 0,3 m stora. Som framgår av profilritningen på fig 5 var anläggningarna c:a 0,25 m djupa. I och omkring anl. 1 påträffades keramikskärvor samt ett övrigt redskap av flinta.

Keramikskärvorna har mestadels brunsvart insida och ljusbrun utsida. En skärva (inv.nr. GAM 49736:11) har ljusbrun insida och brunorange utsida. Denna skärva har också finare magring än övriga skärvor.

I den sydöstra delen av schaktet påträffades ytterligare två kokgropar (anl. 3 och 4). De låg ett par meter högre i terrängen än anl. 1 och 2 då marken sluttade kraftigt. Anläggningarnas form, storlek, innehåll och inbördes förhållande var i stort sett detsamma som för anl. 1 och 2 (se fig 6). Anl. 3 var dock hela 1,7 m i diameter. Anläggningen innehöll även brända flintklumpar och splitter samt en övrig kärna. Anl. 4 var fyndtom.

Schakt 24 (c:a 10 x 12 m)

0,1 m förna och humus, därunder gul sand. Schaktet var beläget på ett utskjutande terrassliknande impediment. Här påträffades en hård (anl. 7) på impedimentets södra något sluttande del. Den var cirkelrund och 0,45 m i diameter (fig 7). Djupet var 0,15 m. Anläggningen innehöll förutom kol en 0,2 m stor sten och flera mindre. Anläggningen var fyndtom men i schaktet hittades ett flintavslag.

I schaktets SV hörn påträffades även en kokgrop (anl. 8). Den var oval till formen med måtten 1,5 x 1,2 m. Den var rik på kol och skärvsten. Stenarna var 0,05-0,15 m stora. Anläggningen var 0,13 m djup. (Fig 7) Inga fynd påträffades.

Schakt 25 (4 x 4 m)

Markstratigrafi som i föregående schakt.

Fyndtomt

Schakt 26 (10 x 5 m)

Markstratigrafi som i schakt 24.

Fynd: 1 st flintavslag.

Schakt 27 (c:a 5 x 7 m)

0,1 m förna och humus, därunder grå lerig sand.

Fyndtomt

Schakt 28 (c:a 5 x 7 m)

0,15 m förna och humus, därunder mo/lera. I schaktets västra del påträffades en kokgrop (anl. 5). Den var närmast rund fast den södra delen doldes av schaktkanten (fig 6). Kokgropen var c:a 2 m i diameter. Den innehöll kol och skörbrända stenar. Kolet var särskilt koncentrerat i gropens botten där det bildade ett 0,05 m tj skikt. Även längs gropens ytterkanter var kolet koncentrerat. Stenarna varierade i storlek mellan 0,1 och 0,25 m. Ofta var de av det sistnämnda formatet. Stenarna var mestadels tätt packade. Anläggningen var i den östra delen 0,2 m djup och i den västra 0,12 m. Den var alltså något ingrävd i marksluttningen.

Fynden utgjordes av ett flintavslag.

TOLKNING OCH DATERING

Utredningen har resulterat i att 2 st tidigare okända boplatser påträffats i Syrhålaområdet. Fynden i schakt 17 torde tillhöra den tidigare kända stenåldersboplatzen Lu 170.

Fynden i schakt 6, 7 och 20 avslöjar en av de tidigare okända boplatserna. *Den har kommit att få Raä nr 325 i Lundby socken.* Här påträffades flera flintavslag och rester av ett kulturlager. Tyvärr är området söndergrävt p.g.a. sommarstugubebyggelse varför inte mycket återstår av boplatserna. Utifrån fynden kan den dateras till stenålder. Höjden över havet är endast omkr. 11 m. Det innebär att boplatserna måste vara från yngre stenålder eftersom området tidigare var täckt av havet.

Den andra tidigare okända boplatserna påträffades på utredningsområdets SÖ del. Spåren framkom i schakt 21, 23, 24, 26 och 28. *Boplatserna har fått fornlämningsnummer 324 i Lundby socken.* De utgjordes av ett flertal hårdar och kokgropar. Kokgroparna var minst 6 st (anl. 1-5, 8). Anl. 7 utgjordes av en hård. Anl. 6 kan vara antingen hård eller kokgrop. Anl. 9 hade okänd funktion. Några andra boplatserkonstruktioner påträffades inte. Fynden bestod av flintavslag, en övrig kärna, ett övrigt redskap, brända flintklumpar och -splitter samt keramikskärvor.

Fynden är alltför ringa för att datera boplatserna. Keramiken tyder möjligen på att den tillhör yngre bronsålder eller äldsta järnålder. Från den tiden hittas ofta keramik med den brunorange utsida som här representeras av en skärva i fynd 8. Flintkärnan fynd 9, som hittades i anl. 3 är svallad och vitpatinerad och tillhör inte anläggningen från början. Den bör ha kommit från en mesolitisk boplatser som legat någonstans i närheten. Enstaka svallade och vitpatinerade avslag som påträffades kan också komma från en sådan boplatser. Förutom dessa spridda fynd påträffades inget från mesolitisk tid.

Den övriga flintan som påträffades vid utredningen har kasserats. Den utgjordes av 21 st bitar med en gemensam vikt av 450 gram. Den var mestadels ej tillslagen.

FYNDTABELL

Inv.nr. GAM 49736:	Fynd nr	Fynduppgift	Flintslag St Gram		Redskap, kärnor och övrigt material
1	1	Schakt 6	5	84	
2	2	Schakt 7	1	34	
3	3	Schakt 17	3	90	
4	3	Schakt 17			Sten med slipade ytor (bergart), 1 st, 112 gr
5	4	Schakt 20	3	27	
6	5	Schakt 24	1	33	
7	6	Schakt 26	1	2	
8	7	Anl. 1			Keramiskärvor, 3 st, 10 gr
9	8	Kring anl. 1	6	78	
10	8	Kring anl. 1			Övrigt redskap, 1 st, 9 gr
11	8	Kring anl. 1			Keramiskärvor, 4 st, 10 gr
12	9	Anl. 3			Brända flintklumpar och splitter (knackstens- fragment ?), 440 gr
13	9	Anl. 3			Övrig kärna, 1 st, 106 gr
14	10	Anl. 5	1	16	



Fig 1. Utredningsområdets läge på sydvästra Hisingen i Göteborgs kommun (punktcirkel).

Topografiska kartan, skala 1:50 000



Fig 2. Utredningsområdet markerat på ekonomiska kartan 7B 1c. Skala 1:10 000

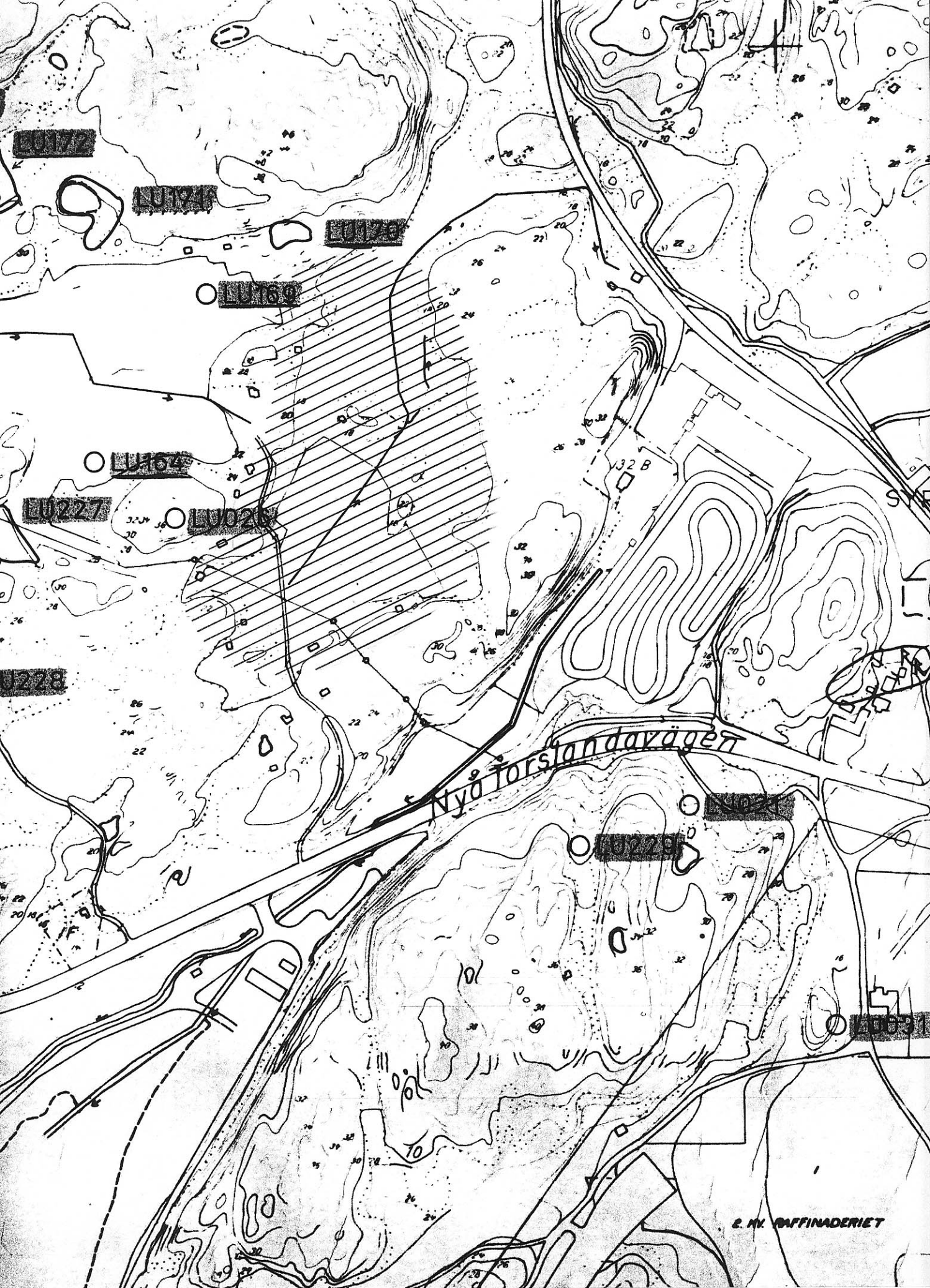


Fig 3. Fornlämningar (mörka markeringar) i närheten av utredningsområdet, som skrafferats.

Karta för Göteborgs kommun, nr 5026. Skala 1:4000



Fig 4. Provschaktens läge och nummer i utredningsområdet. Skala 1:2000

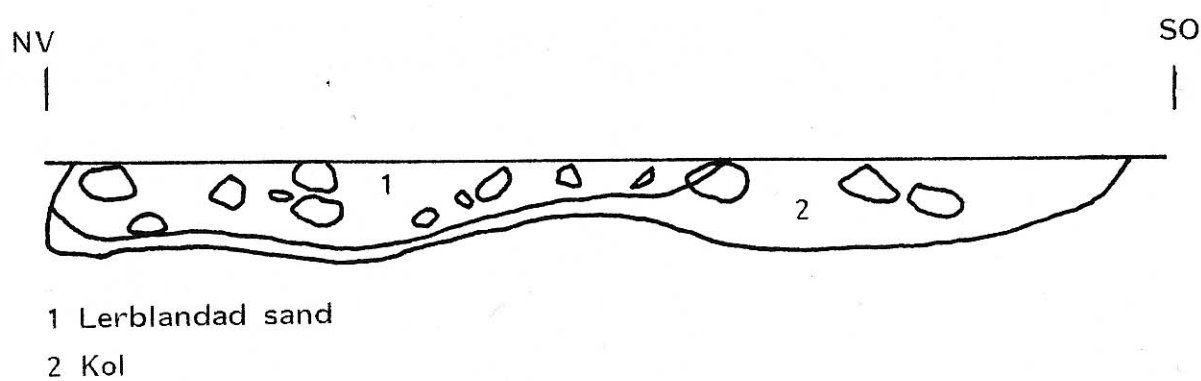
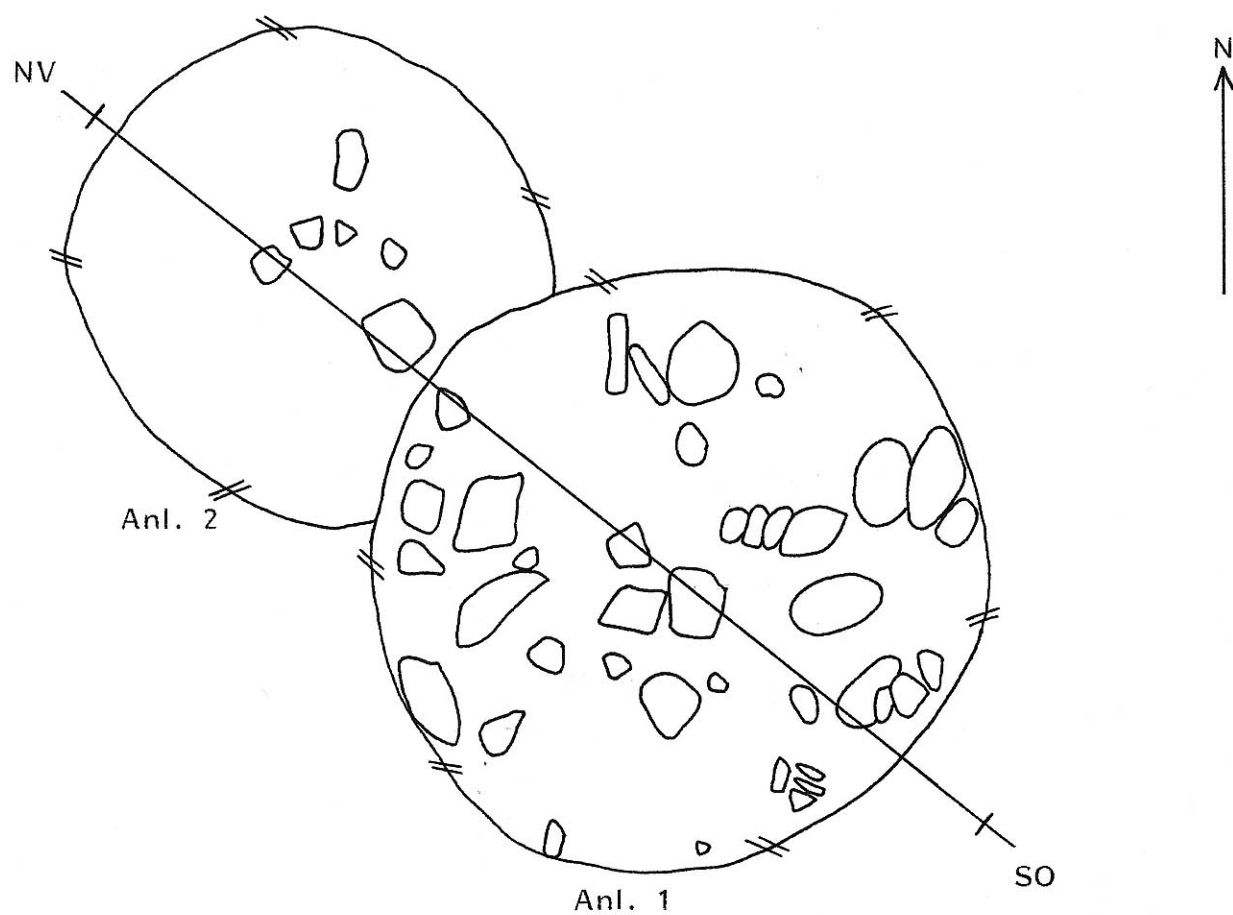


Fig 5. Anläggning 1 och 2. Ovan: Planritning (snedstrecken markerar gräns för kol). Nedan: Profilritning. Skala 1:20

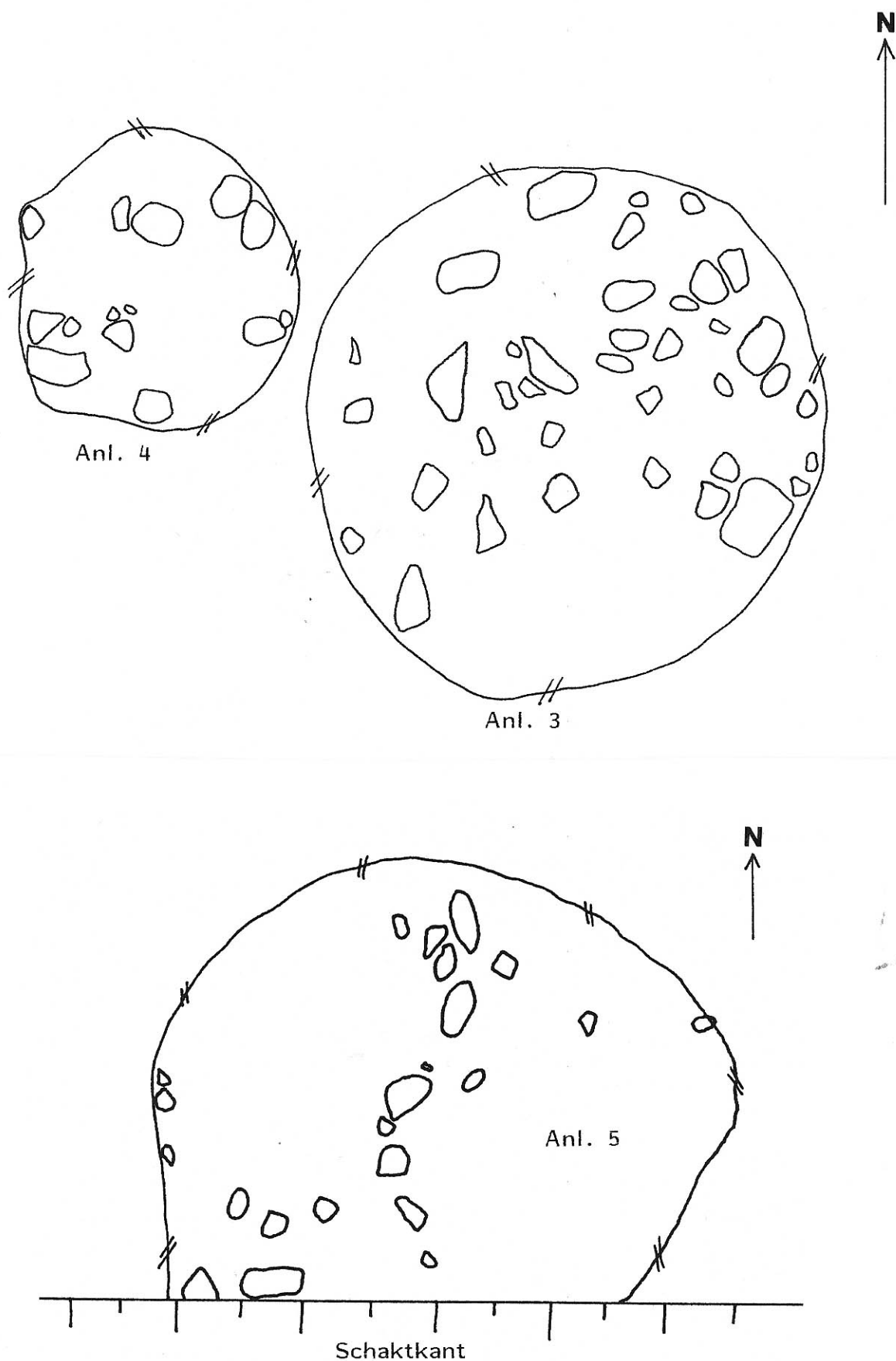
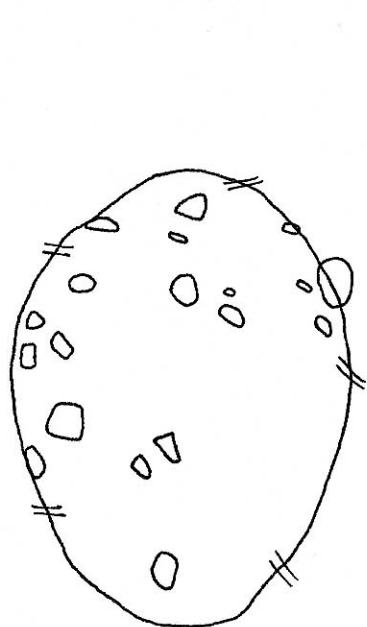
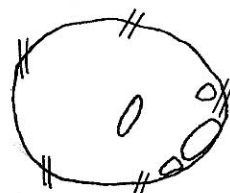


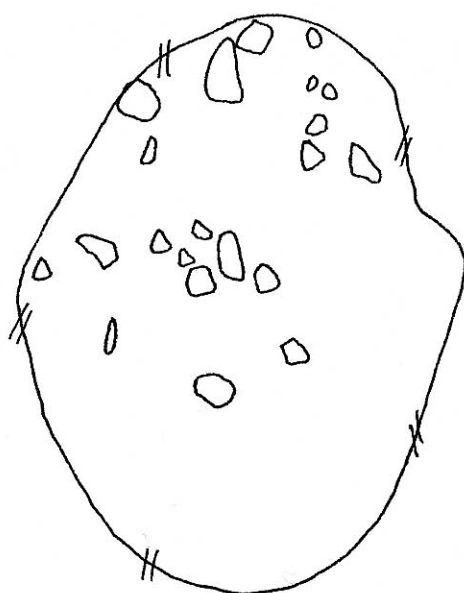
Fig 6. Planritningar över anläggningarna 3-5 (snedstrecken markerar gräns för kol). Skala 1:20



Anl. 6



Anl. 7



Anl. 8



Fig 7. Planritningar över anläggningarna 6-8 (snedstrecken markerar gräns för kol). Skala 1:20